

МОНІТОРИНГ ТА ПОСТМОНІТОРИНГ ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСВІДУ ВИКЛАДАННЯ АНАТОМІЇ ЛЮДИНИ ЗДОБУВАЧАМ ВИЩОЇ ОСВІТИ – МАЙБУТНІМ ЛІКАРЯМ

Полтавський державний медичний університет (м. Полтава, Україна)

Анотація: Анатомія людини є однією з фундаментальних дисциплін, яка забезпечує формування у здобувачів освіти підґрунтя для подальшого вивчення інших фундаментальних теоретичних та клінічних дисциплін, тому її вивчення відіграє важливу роль у підготовці майбутніх лікарів. Проаналізувавши власний досвід викладання, було встановлено, що цілеспрямоване використання в освітньому процесі як традиційних (підручники, атласи, анатомічні препарати тощо) так і нових засобів навчання (мультимедійні технології, відеоматеріали, інтерактивний анатомічний стіл) при викладанні дисципліни «Анатомія людини» робить його різноманітним, багатовимірним та ефективним.

Ключові слова: моніторинг педагогічних технологій навчання, дидактичні прийоми, самостійна робота, інтерактивні технології навчання, здобувачі вищої освіти.

Abstract. Human anatomy is one of the fundamental disciplines that provides students with the basis for further study of other fundamental theoretical and clinical disciplines, so its study plays an essential role in the training of future doctors. After analysing our own teaching experience, we found that the purposeful use of both traditional (textbooks, atlases, anatomical specimens, etc.) and new teaching aids (multimedia technologies, video materials, interactive anatomical table) in the teaching of the discipline "Human Anatomy" makes it diverse, multidimensional, and effective.

Key words: monitoring of pedagogical teaching technologies, didactic methods, independent work, interactive teaching technologies, higher education students.

Вступ.

Важлива роль у медичних закладах вищої освіти відводиться фундаментальним дисциплінам, оскільки вони формують базу для клінічних дисциплін, і відповідно, є запорукою підготовки грамотних фахівців для галузі охорони здоров'я. Однією з таких дисциплін є анатомія, тому постійне удосконалення освітнього процесу (пошук та впровадження нових педагогічних технологій, методів навчання) та підвищення якості підготовки здобувачів освіти є пріоритетним завданням кафедри анатомії людини Полтавського державного медичного університету.

Мета дослідження.

Проаналізувати власний досвід викладання анатомії людини здобувачам вищої освіти – майбутнім лікарям.

Основна частина.

Освітній процес на кафедрі анатомії людини складається з лекцій, практичних занять та самостійної роботи здобувачів освіти. При цьому важливою складовою процесу навчання є формування творчого мислення майбутнього лікаря, яке має здійснюватися з перших кроків навчання студента у закладі вищої освіти [1-3].

Слід зазначити, що при викладанні анатомії людини здобувачам освіти різних освітньо-професійних програм, що реалізуються в університеті необхідно враховувати свої специфічні особливості. Так, для здобувачів освіти медичного факультету, які навчаються за освітньо-професійною програмою «Педіатрія» за другим (магістерським) рівнем вищої освіти, дуже важливо знати вікові особливості органів та систем організму дитини. Для здобувачів освіти стоматологічного факультету – особливості зубно-щелепного апарату людини [4, 5].

Удосконалення освітнього процесу сьогодні досягається за рахунок використання методик активного навчання, колективних форм пізнавальної діяльності, інформаційних технологій тощо. У зв'язку з цим викладання анатомії на сучасному рівні неможливе без якісного та реалістичного наочного матеріалу, зокрема – анатомічних підручників та атласів, які є необхідною складовою вивчення дисципліни, особливо, якщо малюнки якісні, яскраві, багатобарвні [6, 7].

Деякі видання навчальної літератури з анатомії людини роблять акценти на клініку, фізіологію, інші містять надмірну кількість термінів. Розробка навчального анатомічного матеріалу має бути в центрі уваги анатомів-професіоналів. Все частіше для цього застосовують комп'ютерні технології, аж до віртуальних тривимірних зображень. У забезпеченні практичних занять, щодо морфологічних структур, дедалі частіше використовують мультимедійну техніку. При підготовці лекцій провідною ідеєю є логічна та послідовна подача матеріалу та якісна наочність. Відомо, що практичні навички лікарів при проведенні лікувальних маніпуляцій, дослідженнях базуються на розпізнаванні анатомічних елементів, а також на набутих знаннях форми та топографії структур у певній анатомічній галузі [8, 9].

Дуже важливо, щоб майбутній лікар, якомога раніше почав свою професійну освіту з вивчення реальних анатомічних утворень, щоб вони стали йому звичними та знайомими за формою, положенням, кольором. Без високоякісної передачі кольору анатомічних частин тіла людини зі збереженням їх форми та положення неможливо вивчати анатомію людини. В даний час стало можливим використовувати кольорові фотографії з натуральних анатомічних препаратів, які представлені в анатомічних атласах

нового типу – фотографічних атласах. Студент вивчає анатомію, маючи справу тільки з однією невеликою ділянкою, і все це можна уявити на фотографіях натуральних препаратів, де анатомічні структури виглядають як на людському тілі. Також слід зазначити, що необхідно не забувати про організм як про єдине ціле, дотримуючись методологічного принципу цілісності.

Використані інноваційні методи дослідження разом із традиційними педагогічними технологіями дозволяють оптимізувати освітній процес. Удосконалення системи викладання предмета анатомії людини включає і організацію освітнього процесу, що відповідає сучасним вимогам підготовки фахівців, формування у студентів сталого інтересу та інтерактивного ставлення до процесу навчання. Це дозволяє сформулювати методологічний принцип – облік впливу факторів зовнішнього середовища.

Анатомічні препарати – найважливіші наочні посібники, ті що сприяють вивченню будови і форми тіла людини. Вони дозволяють бачити деталі природної будови органів, створити об'ємне уявлення про будову органів та їх взаємне розташування.

Кафедра має повний набір препаратів: кісток, окремих внутрішніх органів по всіх системах, органокомплексів, судинно-нервових утворень. Здобувачі освіти працюють з натуральними тканинами на практичних заняттях та під час самопідготовки, для цього в анатомічному музеї є досить повна колекція препаратів, що знаходяться у прозорих скляних акваріумах. Сучасні мультимедійні засоби дозволяють значно підвищити наочність занять. Використання презентацій дає можливість продемонструвати велику кількість матеріалу у вигляді схем, малюнків, фотографій, що дозволяє включати відеофрагменти, які ілюструють динаміку різних процесів. Все це полегшує сприйняття матеріалу, викликає інтерес у студентів та підвищує мотивацію до вивчення дисципліни.

Для візуалізованого подання навчального матеріалу на кафедрі використовується мобільний мультимедійний комплекс ОНІКО, (інтерактивний анатомічний стіл), що забезпечує майбутнім медикам максимальну гнучкість у навчанні та дозволяє легко і зручно демонструвати слайди, атласи, презентації PowerPoint, HD відео контент, 3D-моделі та анімацію, а також використовувати будь-яке програмне забезпечення на базі операційних систем Windows та Android [10].

Для демонстрації практичної значущості анатомічних фактів, що вивчаються, студентам пропонуються для вирішення ситуаційні задачі, які вимагають анатомічно обґрунтованих відповідей. Багато в чому ефективність навчальної роботи студента залежить від розвитку системи самоконтролю. Паралельно

із розробкою нових форм викладання на кафедрі постійно удосконалюється система контролю знань студентів. Наразі вже склалася чітка система поточного, підсумкового та заключного контролю знань студентів. Анатомія людини – це наука, і разом з цим мистецтво.

В анатомічній науці формуються та видаються чіткі кількісні характеристики морфологічних структур тіла людини на різних рівнях організації, реалізуються специфічні методичні прийоми. Анатомія як мистецтво – це майстерність викладача, неповторність інтерактивних форм практичних занять. У процесі освітньої діяльності використовуються різні методи, прийоми і форми аудиторної і позааудиторної роботи зі студентами для формування компетентностей, реалізації всіх завдань і цілей, передбачених стандартами, освітніми програмами та навчальними планами, в тому числі і для формування дослідницьких компетентностей.

На кафедрі анатомії людини працює студентська наукова група, метою якої є реалізація наукового і творчого потенціалу талановитих студентів під керівництвом викладачів кафедри, отримання навичок роботи з науковою літературою, з медичною літературою, оволодіння практичними навичками наукового аналізу. Наші студенти приймають участь у багатьох видах науково-дослідних робіт, конференціях, представляти свої наукові роботи для публікацій, що дає підставу викладачам ініціювати даний вид роботи в процесі навчання і сприяти розвитку творчої і пізнавальної активності студентів.

Основними напрямками науково-дослідної діяльності студентів є вивчення анатомічних та стереоморфологічних особливостей будови органів людини. Щороку наукова група залучає нових студентів, надаючи їм прекрасні можливості для саморозвитку і навчання. На засіданнях наукової групи розглядаються основи і методики ведення наукового дослідження, обговорюються результати наукової роботи членів групи (наукові статті, реферати). Робота проводиться за планами, які затверджуються на початку навчального року на засіданнях кафедри. При виборі теми дослідницької роботи колектив кафедри керується інтересами студентів, враховуючи при цьому актуальність і практичну значимість обраних тематик.

Висновки.

Таким чином, цілеспрямоване використання в освітньому процесі при викладанні дисципліни «Анатомія людини» як традиційних (підручники, атласи, анатомічні препарати тощо) так і нових засобів навчання (мультимедійні технології, відеоматеріали, інтерактивний анатомічний стіл) робить його різноманітним, багатовимірним та ефективним.

Література

1. Tarasenko YAA, Tykhonova OO, Bilash VP, Stepanchuk AP, Roshko VM. Orhanizatsiya samostiynoyi roboty studentiv medychnykh VNZ iz vykorystanniam innovatsiynykh tekhnolohiy. Materialy navch.-nauk. konf. z mizhnar. uchastyu Innovatsiyni tekhnolohiyi v orhanizatsiyi samostiynoyi roboty studentiv medychnykh osvritnikh zakladiv; 2017 Ber 23; Poltava. Poltava: VDNZU «UMSA»; 2017. s. 160–161. [in Ukrainian].
2. Bilash VP. Aktyvni formy ta metody navchannya z dystsypliny «Anatomiya lyudyny» v umovakh suchasnoyi osvitynoyi paradyhmy – studentotsentryzmu. Materialy Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi «Metodyka navchannya pryrodnychyykh dystsyplin u seredniy ta vyshchiy shkoli» (XXVII Karyshyns'ki chytannya); 2020 Trav 28-29; Poltava. Poltava: Astraya; 2020. s. 145–146. [in Ukrainian].
3. Tykhonova OO, Tarasenko YAA, Deyneha TF, Bilash VP, Serbin SI. Formuvannya imidzhu suchasnoho vykladacha vyshchoyi shkoly. Zb. statey V Mizhnar. nauk.-prakt. konf. Aktual'ni pytannya lnhvistyky, profesiynoyi lnhvodydaktyky, psykholohiyi i pedahohiky vyshchoyi shkoly; 2020 Lyst 19-20; Poltava. Poltava: Astraya; 2020. s. 370–373.
4. Bilash VP. Rol' ta aktual'nist' mizhdystsyplinarnoyi intehratsiyi pry vyvchenni anatomiyi lyudyny. Visnyk problem biolohiyi i medytsyny. 2021;3(161):185–188. [in Ukrainian].
5. Bilash VP, Hryn' VH. Znachennya student-s'kykh naukovykh hurtkiv u profesiynomu stanovleni vypusknikiv-medykiv. Materialy Vseukr. nauk.-prakt. konf. prysvyachenoyi 60-richchyu zasnuvannya dendroparku zahal'noderzhavnoho znachennya «Kryvoruds'kyy» Bioriznomanittya: innovatsiyna diyal'nist' u systemi ekolohiyi y osvity; 2021 Cherv 3-4; s. Kryva Ruda, Semenivs'kyy r-n. Poltavs'ka obl.. Poltava: PNPU im. V. H. Korolenka; 2021. s. 118–121. [in Ukrainian].
6. Bilash VP, Zvyahol's'ka IV. Osnovni metodolohichni pidkhody do vyvchennya anatomiyi lyudyny yak medyko-biolohichnoyi dystsypliny. Proceedings of III International Scientific and Practical Conference Topical issues of modern science, society and education; 2021 Zhovt 3-5; Kharkiv. Kharkiv: SPC «Sciconf.com.ua»; 2021. c. 125–128. [in Ukrainian].
7. Svintsyts'ka NL, Kohut IV, Bilash VP, Katsenko AL, Korchan NO, Lytovka VV. Osoblyvosti orhanizatsiyi samostiynoyi roboty inozemnykh studentiv z dystsypliny «Anatomiya lyudyny». Proceedings of X International Scientific and Practical Conference The world of science and innovation; 2021 May 5-7; London. London: Cognum Publishing House; 2021. c. 709–719. [in Ukrainian].
8. Bilash SM, Pronina OM, Koptev MM. Suchasni aspekty vyvchennya klinichnoyi anatomiyi ta operatyvnoyi khirurhiyi. Materialy navch.-nauk. konf. z mizhnar. uchastyu Aktual'ni problemy suchasnoyi vyshchoyi medychnoyi osvity v Ukraini; 2019 Ber 21; Poltava. Poltava: UMSA; 2019. s. 18–20. [in Ukrainian].
9. Bilash SM, Koptev MM, Oliynichenko YAO. Vykorystannya keys-metodu u dystantsiynomu vyvchenni klinichnoyi anatomiyi i operatyvnoyi khirurhiyi. Proceedings of VIIIth International scientific and practical conference Modern problems in science; 2020 Nov 9-12; Prague. Prague: International Science Group; 2020. c. 308–310. [in Ukrainian].
10. Bilash SM, Koval' YAV, Pronina OM, Koptev MM, Pyroh-Zakaznykova AV. Vykorystannya prohramnoho zabezpechennya u vyvchenni dystsypliny «Normal'na anatomiya lyudyny» na kafedri klinichnoyi anatomiyi i operatyvnoyi khirurhiyi. Materialy Vseukr. navch.-nauk. konf. z mizhnar. uchastyu Suchasna medychna osvita: metodolohiya, teoriya, praktyka; 2020 Ber 19; Poltava. Poltava: UMSA; 2020. s. 21–22. [in Ukrainian].